

Голас Радзімы

№ 36 8 верасня 1994 г. Выдаецца з 1955 г.
(2386) Цана 20 рублёў.

СВЯТА БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕНСТВА І ДРУКУ

Беларусь вызначыла яшчэ адно сваё нацыянальнае свята -- Дзень беларускага пісьменства і друку, якое штогод будзе адзначацца ў пачатку верасня. Сёлета яно стартвала з навукова-творчай экспедыцыяй "Дарога да святыхняў", якая пачалася 27 жніўня ў Мінску на вуліцы Кірылы і Мяфодзія. Само свята пройдзе 4 верасня ў Полацку, а пакуль удзельнікі экспедыцыі -- пісьменнікі, вучоныя, навукоўцы, царкоўныя дзеячы, журналісты -- адправіліся

па гістарычных мясцінах рэспублікі, што складаюць нацыянальную гордасць беларусаў. І на ўсім шляху экспедыцыю будзе суправаджаць Нязгасная лампада духоўнасці са святым агнём ад Гроба Господня, запаленая ў 1992 годзе ў Іерусаліме.

НА ЗДЫМКАХ: пачатак экспедыцыі ад Свята-Духава кафедральнага сабора ў Мінску. У дарогу блаславіў яе Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі ФІЛАРЭТ.

ДЗЕЛЯ АДНАЎЛЕННЯ ГІСТАРЫЧНАЙ ПАМЯЦІ

Без гістарычнай памяці няма культуры, немагчыма адрадыць нацыянальную самасвядомасць, захаваць нацыю. Таму апошнім часам мы ўсё часцей звяртаемся да важных гістарычных падзей у лёсе Беларусі. Адною з такіх падзей было паўстанне 1794 года пад кіраўніцтвам Андрэя Тэадэвуша Касцюшкі.

У студзені 1793 года адбыўся другі падзел Рэчы Паспалітай. Стала зразумелым, што ад канчатковага падзелу Рэчы Паспалітай паміж Расійскай

імперыяй, Прусіяй і Аўстрыяй можа выратаваць толькі рашучае выступленне супраць агрэсараў. Выступленне пачалося з абвяшчэння 24 сакавіка 1794 года Кракаўскага акта паўстання. Гэтым актам былі вызначаны асноўныя мэты паўстання: барацьба за поўную суверэннасць Рэчы Паспалітай, аднаўленне яе ў межах 1772 года, пазбаўленне ад іншаземнай акупацыі.

(Заканчэнне на 3-й стар.)

ЦУД КОЛЕРУ ГУСТОГА МЁДУ

З ганчаром Мішай Каробкіным я пазнаёмілася выпадкова. Ішла па праспекце і каля Мастацкага салона раптам заўважыла незвычайнай прыгажосці і форм вазы, падсвечнікі і амфары. Убачыўшы патэнцыяльнага пакупніка, адразу падышоў майстра, які аказаўся зусім маладым хлопцам. Разгаварыўся, і хутка высветлілася, што Міша родам з Івянца, горада беларускіх майстроў. Расказаў мне Міша легенду, якая спрабуе растлумачыць, чаму горад носіць такую назву і якім чынам у невялікім мястэчку сканцэнтравалася такая колькасць таленавітых людзей. Эхала быццам бы некалі нейкая царыца ў тых краях па мосце праз рэчку, выглянула ў акно, але можа карэта ў той момант пахіснулася, можа вецер падзьмуў, толькі ўпаў у ваду яе вянец, якім царыца вельмі даражыла за яго незвычайную прыгажосць і чароўныя якасці. Усклікнула царыца: "Й... вянец!", але было ўжо позна, і згінула бяспледна яе любімая каштоўнасць. Так і назвалі горад, дзе адбылося гэтае здарэнне. Але ўласна мне падаецца, што хітрыя івянчане выпавілі потым употай той чароўны вянец, і асвятліў ён святлом прыгажосці і таленту ўсё, да чаго дакраналіся рукі працавітых гараджан. У былыя часы ў Івянцы былі прадстаўлены практычна ўсе народныя промыслы, і на кожнай вуліцы жылі свае музыкі, ткачы, кавалі і, канешне ж, ганчары. Між іншым, Міша ганчаром станавіцца не збіраўся, і сярод яго сваякоў нікога, хто б займаўся гэтай справай, не было. Пасля школы хлопец марыў паступіць на юрыдычны факультэт, але нешта не падзілася з англійскай мовай, і нічога не атрымалася. Можна, Міша са мною не згодзіцца, але думаю, што гэта да лепшага. Ну, стаў бы ён адным з многіх следчых ці пракурораў, але тады б загінуў, не раскрыўшыся, у ім талент унікальнага майстра, працы якога ні збытаць, ні параўнаць ні з чым немагчыма. А тады, пабачыўшы як засмуціўся Міша, стары сосед, вядомы ганчар, сказаў: "Ідзі да мяне, навучу сваёй справе. Засвоіш прафесію -- заўсёды будзеш мець свой кавалак хлеба". Памёр ужо той майстар, але Міша дагэтуль яго добрым словам успамінае.

-- Навучыць ганчарнай справе немагчыма, -- гаворыць Міша. -- Трэба проста глядзець і запамінаць, пакуль пальцы самі не пачнуць адчуваць кожны подых гліны, што ў руках сапраўднага майстра станавіцца жывой, паслухмяна адгукаецца на самы паш-

чотны дотык і найлягчэйшы паварот ганчарнага круга. Уздрыгне рука -- выкідвай вазу.

Вучыўся Міша хутка, працаваў з мастакамі і старымі майстрамі, і ад кожнага старанна вучыў нешта пераняў, а калі накіпілася дастаткова ведаў, то перайшлі яны ў новую якасць -- самастойную творчасць, уласнае майстэрства. І сталі тады нараджацца ў Мішы тыя непаўторныя лініі, якія сёння прымушаюць спыняцца каля яго работ нават самых тонкіх знаўцаў керамікі, формы, што спалучаюць у сабе традыцыйныя нацыянальныя рысы і ў той жа час нагадваюць грэчаскія пелікі і амфары. А іншы раз увогуле нельга знайсці аналагаў таму, што выходзіць з-пад яго рук. Адкуль гэта? Што за матывы? Кім падказаў? Дзе ўбачыў? Любая асацыяцыя можа выклікаць на радзённе новага вырабу. Некалі выпадкова ўбачанае трапляе ў падсвядомасць і потым паўстае адтуль новымі незвычайнымі формамі. Міша гаворыць, што зараз ён здольны зрабіць каля трохсот збаноў і ваз, якія будуць непадобныя адна на адну. Магчыма, давесці колькасць самастойных формаў да пяцісот.

Спачатку Міша пакрываў свае творы паліваю, але бачылася яму ў ёй нешта ненаaturalнае, занадта бліскавае, ці што. Гладкае пакрыццё быццам бы хавала сапраўдную душу твора, яго прыродную фактуру. І ён успомніў і аднавіў старадаўнюю тэхніку захоўвання вырабаў з гліны, якая існавала яшчэ да таго, як людзі навучыліся варыць шклопадобную масу. У тыя далёкія часы майстры пакрывалі свае работы паліным воскам, а потым папіравалі іх. Такі посуд не прапускае ваду, у ім удвая даўжэй захоўваюцца прадукты, не вянуць кветкі, бо такое пакрыццё пакідае адкрытымі нябачныя поры, праз якія праходзіць паветра, дазваляючы пасудзіне "дыхаць". Гладкая паверхня залацістага колеру прыемна халодзіць далонь і прыцягвае погляд. Нібы чараўніцтва ў гэтым нейкае ёсць: глядзіш на такую вазу, і супакойваецца душа, сціхаюць хваляванні. А яна, прыгожая, строгая, недаступная, нібы тая царыца, што згубіла некалі ля беларускай вёскі свой вянец, красуюцца ганарыстая і незалежная, як сама дасканаласць.

(Заканчэнне на 8-й стар.)

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

СЛАВУТЫЯ БЕЛАРУСЫ

БАРЫСУ КІТУ — ГАНАРОВЫЯ ЗВАННІ

Прафесара Барыса Кіта сёння можна з поўным правам назваць адным з самых вядомых беларусаў, якія пражываюць за межамі нашай краіны. Матэматык, фізік, хімік, доктар філасофскіх навук у галіне матэматыкі і гісторыі навукі, акадэмік Міжнароднай Акадэміі Астранаўтыкі, старэйшы сябра амерыканскага Астранаўтычнага таварыства -- вось далёка не поўны пералік навуковых “тытулаў” нашага славутага земляка, які збіраецца ў канцы верасня наведаць сваю Бацькаўшчыну. Трэба сказаць, што да шматлікіх званняў, якія носіць Барыс Кіт, дабавілася яшчэ адно -- вучоная рада Гродзенскага ўніверсітэта прысвоіла яму званне Ганаровага прафесара, а Наваградск, з якім звязана маладосць вучонага, дзе ён некалі скончыў гімназію, а потым працаваў і яе дырэктарам, назваў яго першым ганаровым грамадзянінам гэтага горада. Сам жа Барыс Кіт перадаў Наваградскаму краязнаўчаму музею ўласны архіў, па яго ініцыятыве ў горадзе плануецца адкрыць філіял беларускага ўніверсітэта культуры.

ПРЭЗЕНТ ДЛЯ ПРЭЗІДЭНТА

СЦІПЛЫ ЮБІЛЕЙ

30 жніўня прэзідэнт Беларусі А. Лукашэнка адзначыў сваё 40-годдзе. Свята з гэтай нагоды не было. А кіраўнік Саюза прадпрыемстваў рэспублікі Уладзімір Карагін падарыў прэзідэнту Беларусі Аляксандру Лукашэнку ў дзень яго саракагоддзя тысячастаронкавую працу Майкла Портэра “Міжнародная канкурэнцыя”. Гэтая кніга ўтрымлівае рэцэпты аздаравлення эканомікі.

ФОНД СОРАСА

ВІЦЕБСК БУДУЕ МАСТЫ

Віцебск стане першым горадам Беларусі, дзе адкрывае свой філіял славыты Фонд Сораса -- Беларусь. Як лічыць яго выканаўчы дырэктар -- амерыканская журналістка Элізабет Смедлі, намаганні віцебскай інтэлігенцыі па адраджэнню ў горадзе і вобласці культуры, навукі, духоўнасці ўвогуле як нельга больш адпавядаюць галоўнаму імкненню заснавальніка фонду Джорджа Сораса -- будаваць масты паміж краінамі. Сярод мноства праектаў, што ўвайшлі ў праграму работы новага філіяла, на першым месцы -- стварэнне Цэнтра сучаснага мастацтва. Сярод іншых цікавых праектаў філіяла -- праграма псіхалагічнай адаптацыі чарнобыльскіх дзяцей.

У ШКОЛАХ ПАЧАЛІСЯ ЗАНЯТКІ

Так ужо традыцыйна склалася, што ўсхваляваныя бацькі ў апошні дзень перад пачаткам вучэбнага года набываюць неабходныя для школьніка рэчы. Глядзіш на бясконцыя чэргі і ажыятаж ля прылаўкаў, і складваецца ўражанне, быццам мамы, таты і бабулі толькі зараз даведліся, што іх дзеці заўтра пойдучы ў школу. Але ж у гэтым годзе да звычайных бацькоўскіх хваляванняў далучыліся новыя, якія значна ўскладнілі жыццё. Самы сціплы набор неабходных для вучня прыпад здольны на-

доўга падарваць бюджэт сярэднястатыстычнай сям’і, бо, напрыклад, звычайны агульны сшытак каштуе 1 690 рублёў, просты аловак -- 247, добры набор калярных алоўкаў можа “пацягнуць” на 5--6 тысяч рублёў. А вось звычайная сумка ці ранец, без чаго не абыходзіцца, каштуе мінімум 15 000. Не забудзьцеся і пра нятанную школьную форму, якая сёлета зноў стала абавязковай. Ну і на завяршэнне дазвольце нагадаць суму кампенсацыі, якой дзяржава падтрымала бацькоў

у гэты цяжкі для іх час: 5 000 рублёў. Неяк нават не хочацца і падлічваць, на што можа хапіць гэтых “шалёных грошай”. Аднак часам даводзіцца чуць і прыемныя навіны, звязаныя з пачаткам навучальнага года. Так, у адным з густанаселеных раёнаў Віцебска Поўдзень-5 да пачатку навучальнага года, нягледзячы на ўсе цяжкасці, здадзены ў эксплуатацыю новы вучэбна-выхаваўчы комплекс. У сучасным корпусе, узведзеным побач з СШ № 40, размешчана 25 кабінетаў, а таксама дзве спартыўныя

залы і манеж, камп’ютэрны клас для малодшых школьнікаў і гаспадарча-цяпліны комплекс. З уводам новага корпуса дзятва з шасцідзёнкі пяройдзе на пяцідзённы рэжым вучобы, пачне функцыянаваць цэнтр мастацка-эстэтычнага выхавання. НА ЗДЫМКАХ: тут размясціўся вучэбна-выхаваўчы комплекс мікрараёна Поўдзень-5; першакурсніца Каця ВІЛАКОВІЧ. Фота Аляксандра ХІТРОВА.

МІГРАЦЫЯ

ДА НАС ЕДУЦЬ СПАКОЙНА...

Як паведамілі ў міграцыйнай службе Дзяржкампрацы, у рэспубліку з пачатку года прыехала больш за 2 500 бежанцаў, што прадстаўляюць 21 нацыянальнасць, у тым ліку 781 чалавек -- рускія. У параўнанні з мінулым годам гэта крыху менш. Хоць наша краіна і спакойная, але шмат турбот даводзіцца зважаць людзям, што прыязджаюць на Беларусь. Пакуль у нас не прыняты закон аб бежанцах. У верасні на сесіі Вярхоўнага Савета лёс яго павінен вырашыцца. А таму пакуль і з працай для бежанцаў -- адны праблемы. Дзякуючы бежанцам, насельніцтва рэспублікі з 1991 года павялічылася больш чым на 20 тысяч чалавек.

БЕЛАРУСЬ -- ЗША

ЛЬГОТНЫ РЭЖЫМ

Прэзідэнт ЗША Біл Клінтан падпісаў рашэнне аб прадстаўленні Беларусі асаблівага льготнага рэжыму -- “абагуленай сістэмы прэферэнсаў” (ГСП). У 1992 годзе, як вядома, нашай дзяржаве першай сярод краін Садружнасці Злучанымі Штатамі быў прадстаўлены рэжым найбольшага спрыяння. Аднаводна сістэма прэферэнсаў, якая распаўсюджваецца на 134 краіны, Беларусь атрымае магчымасць бяспшлінна экспартаваць у ЗША звыш 4 200 назваў тавараў хімічнай, харчовай, лёгкай, машынабудунай, дрэваперапрацоўчай прамысловасці.

КРЫМІНАЛЬНАЯ ХРОНІКА

ХІЦВАСЦЬ

Сын былога першага сакратара Мінскага гаркома КПБ Іван Місуна -- малады, але энергічны прадпрыемальнік, намеснік генеральнага дырэктара Цэнтра знешнеэканамічных праблем і віцэ-прэзідэнт акцыянернага таварыства “Трансэкспарт” асуджаны на 6 гадоў пазбаўлення волі за ... рэкет. Злачынца збег з залы суда.

Дзесяткі кіламетраў радыёліній па-варварску выразаны ў Пухавіцкім раёне. Так, 22 кіламетры радыёліній зніклі на шляху ад Мар’інай Горкі да вёскі Талька, 30 кіламетраў знішчана на участку ад райцэнтра да вёскі Селецк. Калгасы і саўгасы надоўга засталіся без радыё. Каля 100 мільёнаў рублёў -- такі ўрон нанесены дзяржаве.

У белы дзень невядомыя каля вёскі Гарадзішча пад Мінскам раскапалі траншэю і забралі 13 метраў меднага кабелю тэлефоннай сувязі. Як выявіла міліцыя, злачынцамі аказаліся 13-гадовыя вучні каралеўстанскай СШ Андрэй С. і Аляксандр К.

МІЖНАРОДНЫ ФЕСТИВАЛЬ

“Новыя твары” -- так называўся міжнародны фестываль моладзі, які праходзіў у многіх гарадах Рэспублікі Беларусь.

500 прадстаўнікоў з розных краін свету абмяркоўвалі зладзённыя праблемы, што стаяць перад маладымі людзьмі планеты. У праграме фестывалю былі і гарачыя спрэчкі на палітычныя тэмы, і дыспуты аб развіцці культуры, і абмен планамі на будучыню, сустрэчы з вядомымі людзьмі нашай краіны, многае іншае.

Дэлегаты фестывалю, які нарадзіўся на беларускай зямлі, выказалі жахаданне і надалей праводзіць такі патрэбны і карысны дыспут моладзі з усяго свету.

У час фестывалю адбылося карнавальнае шэсце па вуліцах Мінска.

НА ЗДЫМКУ: адна з удзельніц карнавалу.

“ПРАВЫ РЭВАНШ”

РЭЙД НА ГАДУЦІШКІ

Беларуская нацыяналістычная арганізацыя “Правы рэванш” правяла рэйд на беларуска-літоўскую мяжу. Мэта -- акцыя пратэсту на станцыі Гадуцішкі -- аказалася неажыццёўленай “з-за немагчымасці пранікнення на аб’ект”, як паведаміў карэспандэнт Беларэванша адзін з кіраўнікоў “Правы рэванш” Славамір Адамовіч. Аднак, па яго словах, удалося сфатаграфавать новы будынак мытні і некаторыя іншыя аб’екты. На яго думку, “мясцовае насельніцтва вельмі незадаволена няздольнасцю беларускіх улад вырашыць пытанне з чыгуначнай станцыяй Гадуцішкі”.

НА ЭСТРАДНЫМ НЕБАСХІЛЕ

ЗОРКІ АДПРАВІЛІСЯ Ў ТУРНЭ

У Каўнасе 26--27 жніўня адбыўся міжнародны фестываль поп-музыкі.

Беларускую эстраду на фестывалі прадстаўлялі нашы папулярныя спевакі Ядвіга Паплаўская і Аляксандр Ціхановіч. Яны выканалі вядомыя ўжо шлягеры “Цыганка”, “Восень у Версаль”, “Гісторыя аднаго кахання” і новыя песні.

Потым беларускія зоркі адправіліся ў вялікае турнэ па Італіі, Монтэ-Карла, на Мальту. Я. Паплаўская і А. Ціхановіч наведваюць таксама Турцыю, дзе прымуць удзел у перадачы папулярнага вядучага Барыша Манча “TV ад 7 да 77”. А ў кастрычніку па запрашэнню Тэатра песні Паплаўскай і Ціхановіча Б. Манча наведвае Беларусь з візітам у адказ.

ПА СПРАВЯДЛІВАСЦІ

УЗНАГАРОДА ЗА СКАРБ

Упершыню ў адпаведнасці з Законам аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны ў незалежнай Беларусі атрымаў узнагароджанне -- 25 працэнтаў поўнага кошту (а не кошту каштоўнага металу, як было раней) за знойдзены і перададзены дзяржаве скарб рымскіх сярэбраных манет I--II стагоддзяў н.э. трактарыст Бярозаўскага раёна Н. Чакае ацэнкі і скарб манет XVI--XVII стагоддзяў, знойдзены не так даўно ў Лепельскім раёне.

ФЕНОМЕН

ВЁСКА ДОЎГАЖЫХАРОЎ

Вёска Шылін Бярозаўскага раёна вядомая сваімі доўгажыхарамі: Алене Шэшка -- 104 гады, Ганне Барнюк -- 97 гадоў, Наталлі Шэшка -- 101, Барвары Шэшка -- 105, Ульяне Кендэ -- 101, Марфе Шупенька -- 104, Таццяне Гошка -- 101.

У вёсцы шмат жанчын, якім за 80--90 гадоў. Многія добра ўпраўляюцца па гаспадарцы. А самаму старэйшаму мужчыну ў вёсцы, Купрыяну Юрковічу, усяго 93 гады.

КАБ ЖЫЛА НАЦЫЯНАЛЬНАЯ ІДЭЯ

ГУТАРКА СА СТАРШЫНЁЙ

ЗБС "БАЦЬКАЎШЧЫНА" Ганнай СУРМАЧ

— Ганна Іванаўна, вы ўжо больш года ўзначальваеце "Бацькаўшчыну". Дзе пабывалі за гэты час, з кім сустракаліся?

— За год многа давлялося папрацаваць і ў Мінску, ствараючы сядзібу "Бацькаўшчыны", і выезджанчы за межы Беларусі, дзе было многа сустрэч з нашымі землякамі.

— І дзе вы ўжо пабывалі?

— Работа старшынёй найперш у тым і заключаецца, каб мець кантакты з замежнымі беларусамі, бачыць канкрэтную сітуацыю. Таму ўвесь час езджу. Аб'ехалі блізкае замежжа — Масква, Санкт-Пецярбург, іншыя гарады Расіі, Украіна, Прыбалтыка, Беласток. Вяскона пабывала ў Англіі і Нямеччыне.

— Якія вашы ўражанні ад сустрэч з замежнымі беларусамі?

— Ім неабходна наша падтрымка, дапамога. Пасля распаду Савецкага Саюза беларусы апынуліся ва ўмовах ізаляцыі. Раней існаваў больш інтэнсіўны культурны абмен, прыязджалі беларускія тэатры, музычныя калектывы, прасцей было падпісацца на беларускую прэсу, не было праблем з паездкамі на Бацькаўшчыну. Людзі, карацей кажучы, апынуліся ў вакууме. У кожнай краіне карэнная нацыя захоўвае свае інтарэсы, іншыя нацыі, каб выжыць, аб'ядноўваюцца. Пачалі аб'ядноўвацца і беларусы. Кансалідацыя вырастоўвае людзей у самых цяжкіх жыццёвых умовах, вырастоўвае ад маральнага стрэсу, дае падтрымку ў чыста жыццёвых абставінах. Маю вольны беларускі павяненны эміграцыі, якая, апынуўшыся пасля вайны ў Нямеччыне, арганізоўвала свае школы, гімназію імя Янкі Купалы, гурткі мастацкай самадзейнасці. Беларусы далёкага замежжа былі больш арганізаванымі, чым тыя, хто жыў у розных рэспубліках СССР, але, на жаль, і яны трацілі сваю актыўнасць.

— Мусіць узрост іх цяпер такі, што нельга разлічваць на вялікую актыўнасць? Яны сваё зрабілі, а ад дзяцей цяжка чакаць значнай працы?

— Безумоўна, але менавіта ў гэтым накірунку і ідзе наша зацікаўленне. Людзі шчыра працавалі, уклікалі грошы, набылі маёмасць. Каму ўсё гэта застанецца? А самае галоўнае, ці будзе адчувацца прысутнасць беларусаў у гэтых краінах. Нам бы хацелася, каб адчувалася, таму мы вітаем кожнае пачынанне.

— З кім вы сустракаліся ў Нямеччыне?

— З Барысам Кітом, Юрыем Пюпкам. На жаль, у Нямеччыне, больш чым дзе, беларусы раз'яднаны. Там няма згуртаванняў, якія аб'ядноўвалі б нашых землякоў. У мяне ёсць спадзяванні на Ляймен, дзе Юрыем Пюпкам створаны Беларускі музей. У нас там адбыўся вечар, на якім прысутнічаў пасол Беларусі ў Нямеччыне Пётра Садоўскі, спяваў хор (рэлігійныя спевы) з Мінска з інстытута замежных моў, прыйшло многа немцаў. Юры Пюпка змог давесці да кіраўнікоў горада, што Беларусь — дзяржава, вартая павагі, і мы адчувалі да сябе спрыяльныя адносіны.

— Раскажыце, калі ласка, больш падрабязна пра музей у Ляймене.

— Музей створаны ў звычайнай кватэры, дзе сабраны матэрыялы пра беларускую эміграцыю, пра беларускае замежжа, наогул пра Беларусь. Спачатку была думка перадаць усё гэта сюды, але, мяркую, добра зрабілі, што не перадалі, бо яна больш патрэбна там. Сярод тых экспанатаў няма асаблівых каштоўнасцей. Вельмі мала арыгіналаў, многае з сабранага мы маем у сваіх архівах. А ў Ляйменскім музеі такія матэрыялы ўяўляюць каштоўнасць, бо пра Беларусь за мяжой надзвычай мала інфармацыі, а мы нічога не робім, каб яе было болей. Вельмі спадзяюся, што, калі ўдасца ажывіць музей у

Ляймене, то можа вакол яго згуртуюцца беларусы, якія жылі ў Нямеччыне.

— У вас, Ганна Іванаўна, паездка была Англія — Германія?

— Англія была раней. Лічу, што гэта краіна, да якой нам вярта было б ставіцца больш уважліва, чым рабілася да гэтага часу з боку "Бацькаўшчыны". Мы ж мелі пра беларусаў там вельмі цямняныя ўяўленні.

— Адам Мальдзіс пісаў пра беларусаў за Ла-Маншам. У "Голасе Радзімы" збіраўся нават кніжку выдаць пра Скарынаўскую бібліятэку ў Лондане і пра людзей, якія там працуюць, але яшчэ не прыйшоў тады час такіх адкрыццяў, і нататкі Адама Мальдзіса былі надрукаваны толькі ў газеце, кніжку забаранілі.

— Але Адаму Мальдзісу не ўдалося тады паездзіць па Англію. А актыўным жыццём, акрамя Лондана, беларусы жылі і ў Манчэстэры, і ў Брэдфардзе, і ў іншых месцах. Сёння найбольш актыўная арганізацыя — Згуртаванне беларусаў у Вялікай Брытаніі, створанае яшчэ ў 1947 годзе Жук-Грышкевічам у Лондане. Цяперашні старшыня згуртавання — Ян Міхалюк. Сям'я Міхалюкоў проста цудоўная, адданая беларускай справе. Кожны год рыхтаваліся, спадзяваліся прыехаць у Беларусь. Ян Міхалюк меў запрашэнне на З'езд беларусаў свету, але напярэдадні падзеі трапіў у шпіталь, дзе яго адлілі абедзве нагі. У Міхалюкоў трое сыноў, і ўсе яны не адышлі ад бацькоўскай справы. Хацелася б мне згадаць і пра Хведара Лемяшонка. Такі, ведаеце, беларускі мужычок, нават цяжка уявіць, што ён столькі гадоў пражыў у Англіі. І дачка яго Ганна, хоць нарадзілася і вырасла за мяжой, цудоўна адчувае беларускую мову, ведае нашы звычкі, такая тыповая беларуская жанчына, маці, гаспадыня. Муж Ганны Янка Ясвіловіч і Хведар Лемяшонка ўтрымліваюць у Брэдфардзе трохпавярховы будынак, дзе раней вірвала беларускае жыццё, а зараз, на жаль, ацхае. Хоцачца нешта зрабіць, каб гэты дом ажыў.

У Лондане, канешне, вялікі асяродак беларусаў сканцэнтраваны вакол Скарынаўскай бібліятэкі, але ёсць і іншыя згуртаванні, у асноўным вакол праваслаўнай царквы. На мяне вялікае ўражанне зрабіла сустрэча з Міколам Залогам, які таксама большую частку жыцця пражыў за мяжой, але застаўся шчырым беларусам. Лашук, Навумовіч — усё гэта зубры беларускай справы, якія змаглі захаваць нацыянальную ідэю. І яна расла, жыла сярод людзей, набірала сілу.

— У Германіі вы сустракаліся з беларускім паслом, а ці былі ў вас падобныя кантакты ў Англіі?

— Сустракаліся мы з нашым паслом у Вялікабрытаніі Сянько, які потым стаў міністрам замежных спраў. Вельмі добрае ўражанне зрабіў: ён прыроджаны дыпламат. Уладзімір Сянько адразу ўстанавіў кантакты з беларускай дыяспарай. Дом для нашай амбасады даў беларус Ян Данілюк. І над ёю лунае беларускі сцяг. Мы з Міхалюком даволі доўга шукалі сваё пасольства ў Лондане і знайшлі менавіта па гэтым сцягу. Ведаеце, калі ўбачылі яго, сэрца замерла.

Якраз на той час прыпала ўрочніне Сянько вярцельных грамад англійскай каралева. Мне, на жаль, трэба было ехаць далей, а беларусы ў Лондане рыхтаваліся выйсці са сцягамі, былі запрошаны на прыём. У той жа дзень па англійскім тэлебачанні ішла перадача пра тое, як у Мінску стваралася англійскае прадстаўніцтва. Першы наш пасол у Англію — гэта было для беларусаў вялікім святам. Падзея сведчыла, што і пра нас ведаюць у свеце.

Гутарыла
Дзіяна ЧАРКАСАВА.

П РАЖЫЎШЫ большую частку жыцця па-за межамі Беларусі, Эмігдзіюш Рыжы нават і не спадзяваўся, што прыйдзе час і з'явіцца магчымасць зноў "дакрануцца да роднай зямелькі". Нарадзіўся ён на Глыбоччыне, але пасля арышту маці, якую потым вывезлі ў Малдову, мусіў у 1946 годзе збегчы ў Польшчу. Там ён пражыў трыццаць гадоў. У 1976 годзе паехаў у Амерыку, да брата Уладзіслава Рыжы-Рыжскага — заснавальніка Сусветнага амерыканскага патрыярхату, Беларускай народнай царквы ў Амерыцы. Там Эмігдзіюш Рыжы пазнаёміўся з царкоўнай справай, паступіў і скончыў семінарыю ў Нью-Йорку, быў пасвечаны ў сан архіепіскапа, а пасля смерці Патрыярха Уладзіслава Рыжы-Рыжскага ў 1978 годзе стаў ягоным пераемнікам, маючы тытул Апостальскага адміністратара Сусветнага амерыканска-

ГОСЦЬ РЭДАКЦЫІ

НЕ РАСЦЯГНУЛІ Б НАС НА ЎСХОД І ЗАХАД

га патрыярхату. У чарговы свой прыезд на Бацькаўшчыну завітаў уладжыка Эмігдзіюш Рыжы ў рэдакцыю нашай газеты, каб падзяліцца думкамі аб мэтазгоднасці і неабходнасці заснавання аўтакефальнай царквы ў Беларусі.

— Уладжыка Эмігдзіюш, вядома, што ў Беларусі ніколі не было сутычак на канфесійнай глебе. Тут добра ўжываліся католікі, праваслаўныя, пратэстанты, іўдзеі, мусульмане. Вы прыехалі да нас з мэтай заснаваць Беларускаю народную царкву. Якая ў гэтым неабходнасць?

— Беларуская народная царква якраз і накіравана на супрацоўніцтва з усімі веравызнаннямі і будзе экumenічнай аўтакефальнай. Да яе могуць далучацца прадстаўнікі ўсіх канфесій, што толькі паспрыяе аб'яднанню грамадскай супольнасці. Набажэнствы будучы весіцца на беларускай мове, але можна дазволіць і на мове іншай нацыі. Нашай Бацькаўшчыне, цяпер вольнай, вельмі патрэбна сапраўды незалежная царква.

— Патлумачце, калі ласка, што азначае "незалежная" царква?

— Мы павінны займаць царкву, якая ў юрысдыкцыі не будзе падлягаць ні пад Папу Рымскага, ні пад Маскоўскі Патрыярхат і якая будзе служыць толькі Народу, Богу і Бацькаўшчыне, усё роўна, ці то ў абрадзе ўсходнім, ці захаднім. Мы мусім адарвацца ад Масквы і Рыма ў царкоўнай справе. Пакуль у краіне няма нацыянальнай царквы — няма народа, няма дзяржавы, няма незалежнасці. Увесь свет моліцца на сваёй роднай мове. Чаму беларусы не могуць? Лучнасць з Богам будзе тым шырэйшай і глыбейшай, чым больш прыхаджані будзе разумець у богаслужбе. Вы добра ведаеце, што мы маем сёння ў Беларусі. Толькі адзіны ладзчыц набажэнства па-беларуску. Усе астатнія — па-руску. Што тычыцца католікоў — там гучыць выключна польская мова. У Гародні набажэнства на роднай мове — раз у тыдзень! У маёй парафіі, дзе ксёндз вывучыў беларускую мову і пачаў яе выкарыстоўваць, яго адразу накіравалі ў Польшчу. Дарэчы, тое ж самае назіраецца і з праваслаўнымі святарамі. Менавіта таму падкрэсліваю яшчэ раз: ні беларуская праваслаўная царква, падпарадкаваная Маскоўскаму Патрыярхату, ні рымска-каталіцкая, падпарадкаваная Рыму, не садзейнічаюць станаўленню беларускай дзяржавы, не можа быць ніякай гаворкі пра сапраўдную незалежнасць і самастойнасць краіны, пакуль у краіне не будзе ўсталяваны Беларускі Патрыярхат.

— Апошнім часам у Беларусі пачало адраджацца уніяцтва, якое існавала на гэтых тэрыторыях спрадвеку. Уніяты цвёрда стаяць на пазіцыях незалежнасці, набажэнства ладзчыца па-беларуску. Іх падтрымлівае найбольш свядомая частка насельніцтва.

— Так, я ведаю. Хачу адзначыць: вельмі добра, што уніяты робяць нешта на карысць беларускасці. Тым не менш, свядомая частка беларусаў павінна ведаць, што уніяцтва — гэта не

што іншае, як рымска-каталіцкая царква, толькі ў абрадку ўсходнім, і яна знаходзіцца ў юрысдыкцыі Папы Рымскага. Рым вельмі далёка, каб жыць турботамі Беларусі. Нават каб выкарыстоўваць беларускую мову ва уніяцкай царкве, патрэбен быў дазвол папы. Усё гэта зноў толькі пацярджае неабходнасць утварэння на Беларусі незалежнай царквы, нешта накшталт англійскай. Свядомыя беларусы павінны гэта разумець і дапамагаць.

— Добра, ёсць ідэя — стварыць Беларускаю царкву. Што ж ужо зроблена для яе ўсталявання? Якія тут праблемы?

— Я ўжо выказаў свае думкі былому міністру замежных спраў спадару Пятру Краўчанку. Была размова ў таварыстве "Радзіма". Адгукнуўся айцец Георгій Латушка, які прыслаў сваёго прадстаўніка для перамоваў. На жаль, далей слоў справы пакуль што не ідуць, хоць ніхто і не супраць.

— Але справа не можа рабіцца сама. Патрэбны людзі, захопленыя ідэяй, якія дамагаюцца яе ажыццяўлення.

— Так, у Мінску, а таксама ў іншых месцах Беларусі ў мяне ёсць прыхільнікі. Яны робяць справу: імкнуча зарэгістраваць царкву. Але галоўнае, каб улады самі ўсвядомілі, што такая царква патрэбна, і паспрыялі яе станаўленню. І першае, што маглі б яны зрабіць у гэтым накірунку, — дапамагчы з будынкам. Напачатку — гэта самае складанае і самае галоўнае.

— А які павінен быць будынак?

— Гэта можа быць любы дом, любое памяшканне або, урэшце, кавалак зямлі, дзе мы маглі б пачаць будаўніцтва.

— А якая ў гэтай царкве будзе іерархія?

— Найважнейшая ўстанова — гэта сінод і калегія епіскапаў. У прыходзе — царкоўная рада з 3—5 чалавек, выбраных па статуте на 2—4 гады з правамі зацвярджэння і адстаўкі святара ў сваім прыходзе. Тое самае пры калегіі епіскапаў па статуте Сусветнага Патрыярхату. Але да гэтага яшчэ далёка. Скажу шчыра: нягледзячы на ўсё свае намаганні, стаўлюся да ажыццяўлення сваёй ідэі ў Беларусі вельмі песімістычна. Усё тут у вас робіцца вельмі марудна. Вось і на нашым будынку да гэтай пары шылда, на якой прысутнічае "серп і молат". Ці вось яшчэ такі прыклад. Жадаючы дапамагчы сваёй Радзіме ў кожным накірунку сваёй магчымасці, я звярнуўся ў Беларускі медыцынскі інстытут, каб наладзіць там адукацыю амерыканскіх студэнтаў. Вядома, трэба папрацаваць, каб гэта наладзіць, ёсць пэўныя цяжкасці. Але справа вартая таго. Хіба дзяржаве не патрэбна цвёрдая валюта? Ніякага адказу я пакуль што не атрымаў. Ніхто не хоча браць на сябе адказнасць.

— Чым вы можаце гэта патлумачыць?

— Людзі ўсё яшчэ жывуць мінулым, чакаюць, што нехта прыйдзе і падорыць ім добрае жыццё. Няма пачуцця годнасці, патрэбы мець нешта сваё і сваім ганарыцца. Калі прыязджаеш у Беларусь, куды ні заходзіш, паўсюль чуеш "здрасте", ад якога робіцца дрэнна. Тым не менш, людзі свядомыя ўжо ёсць. На іх усё спадзяванні. Што ж тычыцца ўсталявання Беларускай царквы, я хацеў бы адзначыць, што калі яна паўстане, будзе пашырацца, святары будучы рабіць сваю справу, то я сабіста адыду і не буду перашкаджаць яе працы. Але спачатку трэба, каб такая царква з'явілася. І я хачу заклікаць наш народ і нашых святароў адгукнуцца. Ніколі не позна рабіць тое, што патрэбна нашай Бацькаўшчыне. Каб нас не расцягнулі на Усход і Запад, мы мусім усталяваць сваю Беларускаю экumenічную аўтакефальную царкву і Беларускі Патрыярхат.

Гутарыла
Таіса БАНДАРЭНКА.

А ў Смаленску адкрылася нават Цэнтральнае бюро Сялянскага саюза ПСР, у работу якога адразу ж пасля сьлёзі ўключыліся бацька з сынам Бонч-Асмалоўскія. Для эсэраў, як і для народнікаў, шлях да сацыялізму веў праз усерасійскае сялянскае паўстанне і сельскую абшчыну. Праўда, яны пачыналі разумець неабходнасць супрацоўніцтва сялян з рабочымі і інтэлігенцыяй, але, у адрозненне ад гомануцаў, ужо не ставілі так востра пытанне аб праве прыгнечаных нацый на самавызначэнне. Усё мясцовае сялянства было для эсэраў рускім.

БЕЛАРУСКІ САЦЫЯЛІЗМ. Дык няўжо беларускі народ быў такім ужо забітым, што не змог стварыць сваю нацыянальную партыю? Свядомых барацьбітоў не хапала. Гэта так. І рускія, і палякі імкнуліся заманіць нашых інтэлігентаў у свае партыі. Але патроху разуменне неабходнасці нацыянальнай палітычнай арганізацыі прыходзіла. Першымі крок у гэтым накірунку зрабілі члены “Польскай партыі сацыялістычнай”, што дзейнічалі на тэрыторыі Заходняй Беларусі і Літвы. Іх не задавальняла імперская ідэя Вялікай Польшчы. А таму ў 1902 годзе яны выдзеліліся ў асобную “Польскую партыю сацыялістычную на Літве” (ППС на Літве) і абвясцілі сваёй мэтай барацьбу за палітычную незалежнасць краю і дасягненне сацыялістычнага ладу. Гэта была партыя беларусаў, літоўцаў, палякаў, якіх усё яшчэ ядналі агульныя культурныя і гістарычныя традыцыі былога Вялікага Княства Літоўскага.

Але паступова ў віленскім асяроддзі ППС на Літве, сярод рэвалюцыйнай моладзі Мінска і беларускага студэнцтва ў Пецяярбургу ўзмацняюцца беларускія нацыянальныя пльні. А іх аб’яднанне і прывяло да канчатковага афармлення ў 1903 годзе Беларускай сацыялістычнай грамады (БСГ) – першай нацыянальнай партыі беларусаў. Да ліку яе стваральнікаў і кіраўнікоў належалі Антон Луцкевіч (Антон Навіна) і яго брат Іван Луцкевіч, студэнты Пецяярбургскага ўніверсітэта, былыя гадаванцы мінскай гімназіі. Не менш важнае месца займалі ў партыі студэнт Пецяярбургскага тэхналагічнага інстытута Вацлаў Іваноўскі, слухачка Вышэйшых жаночых курсаў у Пецяярбургу Алаіза Пашкевіч (Цётка), студэнт Рызскага політэхнічнага інтытута Аляксандр Уласаў, беларускі пісьменнік Карусь Каганец, мінскі рабочы Віктар Зелязей, селянін з вёскі Блонь Ігуменскага павета Мікалай Цеханавецкі, а таксама віленскі гімназіст Алесь Бурбіс.

Многія з іх знаходзіліся пад уплывам моднага тады марксізму. Толькі стварыць беларускую рабочую партыю ніяк не выпадала. Сялянская нацыя магла займаць у адпаведнасці з тагачаснымі палітычнымі арыенцірамі толькі партыю сялянскага сацыялізму. У той жа час гэта была і партыя нацыянальнага сацыялізму. Яна мела сваёй мэтай адначасовае дасягненне як сацыяльнай (эканамічнай), так і нацыянальнай роўнасці для беларускага народа. На сваім першым устаноўчым з’ездзе БСГ паставіла дабівацца палітычнай аўтаноміі Беларусі з сям’ям у Вільні і культурна-нацыянальнай

аўтаноміі для этнічных груп краю. Покліч гомануцаў быў пачутым.

ПАЧАТАК ШМАТПАРТЫЙНАЙ АГІТАЦЫІ. Палітычнае афармленне рэвалюцыйных сіл на Беларусі завяршылася ў 1903 годзе. З гэтага часу і распачалася іх шырокая практычная дзейнасць сярод рабочых і сялян. Партыйцы пераходзілі ад тэарэтычнай працы ў сваіх гуртках і арганізацыях да агітацыі ў гушчы народа супраць расійскага самаўладдзя. Асноўнай формай такой агітацыі стала друкаванае слова. Менавіта тады ўсемагчымымі ўлёткамі і брашурамі сталі поўніцца беларускія гарады і вёскі. А іх жыццям прыходзілася толькі вырашаць – працьпачы гэтыя паперкі, пусціць на самакруткі ці аднесці ўрадніку. Рэвалюцыйная літаратура была пераважна рускамоўнай, і толькі ППС на Літве ды БСГ звярталіся да сялян па-беларуску і гэтым працягвалі традыцыю “Мужыцкай праўды” Кастуся Каліноўскага.

ПЕРАРАСТАННЕ ЭКАНАМІЧНАГА КРЫЗІСУ Ў ПАЛІТЫЧНЫ. Партыйная агітацыя спрыяла росту незадаволенасці як сярод гараджан, так і сярод вясцоўцаў. Але асноўнай крывіцай гэтага быў эканамічны крызіс, што выбухнуў у пачатку XX стагоддзя. Ён прывёў да беспрацоўя і рэзкага зніжэння матэрыяльнага дабрабыту людзей. Сацыяльна-палітычная напружанасць у краі яшчэ больш павялічылася, калі ў 1904 годзе пачалася руска-японская вайна, якая зачыніла для прамысловых прадпрыемстваў Беларусі сібірскі рынак збыту і выклікала мабілізацыю працоўных на фронт.

Сярод рабочых Беларусі ў першую чаргу спе-

ла разуменне, што палепшыць сваё становішча немагчыма без знішчэння самадзяржаўя. У пачатку XX стагоддзя яны перайшлі да палітычнай барацьбы ў форме стачак пратэсту, мітынгаў, дэманстрацый. Палітычныя мерапрыемствы збіралі большую колькасць працаўнікоў, чым эканамічныя стачкі. У нябачную раней дэманстрацыю незадаволенасці рабочых ператварыліся святкаванні 1 Мая. Антыўрадавымі выступленнямі суправаджаліся хаўтуры рабочых – удзельнікаў рэвалюцыйнай барацьбы, спробы вызвалення арыштаваных таварышаў.

Ва ўмовах чакання ў краіне перамен адбыліся зрухі і ў сялянскім руху. Вясцоўцы загаварылі аб палітыцы, часам удзельнічалі ў сходах рабочых. Восенню 1903 года пад уплывам кафельшчыкаў г. Копысі ў маёнтку Смятанка прайшла адна з першых на Беларусі сельскагаспадарчая стачка. Аднак, як і раней, галоўнай для мясцовага сялянства заставалася барацьба за зямлю. У 1901 годзе пачасціліся сутычкі з вайсковымі камандамі пры размежаванні з панскімі ўладаннямі. У 40-ю гадавіну адмены прыгону сяляне чакалі новых царскіх міласціў, а таму ўпарта трымаліся за спрэчныя землі. Чуткі аб хуткім надзяленні дадатковымі землямі не заціхалі і надалей.

Большасць беларускага сялянства Беларусі жыла надзеямі на цара, большасць мясцовых гараджан звязвала сваю будучыню з адзінай і непадзельнай дэмакратычнай Расіяй. Нават беларускія патрыёты дабіваліся ўсяго толькі аўтаноміі. Аб разбурэнні імперыі амаль ніхто і не думаў. З такімі настроямі беларусаў і застала расійская рэвалюцыя 1905 года.

Захар ШЫБЕКА

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ У XIX - XX СТАГОДАХ

(РАЗДЗЕЛЫ З НЕНАДРУКАВАНАЙ КНІГІ)

21. У АПОШНІМ БЛЯСКУ ЦАРСКАЙ ІМПЕРЫІ

Хоць стальпінскай праграме выхаду з рэвалюцыйнага крызісу і супрацьстаяў цэлы шэраг праграм апазіцыйных партый, урад атрымаў маўклівую згоду большасці насельніцтва і не бывалыя паўнамоцтвы ад цара. І гэтага аказалася дастаткова, каб кабінет П. Стальпіна за кароткі тэрмін (1906–1911) вывеў імперыю на ўзровень стабільнага і цывілізаванага жыцця, якога яна ніколі раней не ведала. Што ж перапаала ад гэтага беларускаму народу?

21.1. Палітычны адказ на небяспеку развалу імперыі

ВЫНІШЧЭННЕ ПАЛІТЫЧНАЙ АПАЗІЦЫІ. Пасля рэвалюцыйнай стабілізацыя пачыналася ў Расіі з жорсткай барацьбы супраць левых партый, якія арыентаваліся на нелегальныя ці супрацьзаконныя метады барацьбы за ўладу. На Беларусі ў выніку рэпрэсій дзейнасць бальшавікоў, меншавікоў і эсэраў з 1908 года фактычна зусім прыпынілася і была ўзноўлена толькі ў 1917 годзе. Нават шэрагі бундуцаў істотна парадзелі. Акрамя арыштаў, многія актыўныя працаўнікі змываліся шырокай эміграцыйнай хваляй яўрэйства ў Амерыку. Рэвалюцыйнасць партыі канчаткова знікла, калі стала вядома, што старэйшы член ЦК Бунда

Каплінскі з’яўляўся правакатарам. Бундуцы пакідалі рэвалюцыйныя барыкады і браліся за нацыянальную справу – развіццё яўрэйскай культуры, пашырэнне мовы, дамаганне культурна-нацыянальнай аўтаноміі. Гэтакі ж паварот яшчэ ў ходзе рэвалюцыі зрабіла і другая нацыянальная партыя краю – Беларуска-Сацыялістычная Грамада. Грамадаўцы, хоць і распустілі сваю партыю, але арганізацыйна гуртаваліся вакол газеты “Наша ніва”. Рэвалюцыя прывяла першае расчараванне марксістам з яго класавай барацьбой і пралетарскім інтэрнацыяналізмам. Гэта выявілася і сярод той часткі расійскай інтэлігенцыі, што аб’ядноўвалася вакол зборніка “Вехі”. Яго аўтары змаглі кінуць рэвалюцыянерам папрок, што іх шлях – у нікуды, і звярнуцца да нацыянальных традыцый.

РЭАКЦЫЙНЫ КУРС У НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ПАЛІТЫЦЫ. Захапанне пасля 1905 года царскай улады азначала і захапанне Расійскай імперыі. Царызм і рускі імперыялізм не маглі адзіна без аднаго. Яны ўзаемна падсілкоўваліся і не цяпелі ніякага сепаратызму. Таму аб надзеях на нейкае пашырэнне правоў нацыі не маглі быць і гаворкі. Стальпін, які пачынаў сваю службовую кар’еру на Беларусі, узяў цвёрды курс на мацаванне вялікай Расіі. Праводзілася палітыка строгага падпарадкавання ўскараін цэнтру. Рэакцыя выкінула лозунг “Расія для рускіх”.

Увосень 1913 года ўсю краіну ўскараілі ў працэс яўрэйскай Бэйлісы. Урад абвінаваціў яго ў рытуальным забойстве кіеўскага хлопчыка Андрэя Лушчынскага, хоць гэта была справа рук

крымінальнікаў. Беларускія яўрэі балюча перажывалі гэты адзек: у дзень працэсу аб’явілі агульны пост і забастоўку пратэсту. Беларуска-вёска аднеслася да злоснага абвінавачвання яўрэйства вельмі спакойна. У рэшце рэшт і працэс праваліўся. Суд апраўдаў Бэйлісу. За гэта адвакатаў пазней саміх судзілі.

ЦАРСКАЯ “ВЕРАЦЯРПІМАСЦЬ”. Але ж поўнацю ігнараваць інтарэсы “інародцаў” царызм ужо не мог. Тыя законы, што былі прыняты на карысць прыгнечаных народаў у час рэвалюцыі, працягвалі дзейнічаць. Для Беларусі істотнае значэнне меў закон 17 красавіка 1905 года аб верацярпімасці. Ён выклікаў масавы пераход у каталіцкую веру былых уніятаў, якія раней гвалтам заганыліся ў праваслаўе. Мясцовыя ўлады вымушаны былі забараніць каталіцкаму архібіскупу Шэмбеку перамяшчэнне па Беларусі і зрабіць шэраг іншых адміністрацыйных захадаў, каб прыпыніць гэты працэс. Для барацьбы з каталіцкай экспансіяй, а фактычна для русіфікацыі беларусаў, ствараліся праваслаўныя брацтвы. Царква прываблівала вернікаў тым, што арганізоўвала харавыя спевы, хрэсныя ходы. Адкрываліся таварыствы цвярозасці, ладзіліся народныя чытанні, дзе безупынна гучалі пропаведзі вернасці праваслаўю і рускаму цару. Тым не менш, толькі ў Віленскай губерні з 1905 па 1909 год у каталіцызм перайшло каля 18 тысяч чалавек. Большасць іх належала да так званых “упорст-вуюшых”, якія толькі фармальна лічыліся ў спісах праваслаўных прыходаў, а патаемна хадзілі ў касцёл.

Рым увогуле выказваўся за ўзнаўленне ў Расіі уніяцтва, але праваслаўная царква не дапусціла гэтага, бо баялася, што не вытрымае канкурэнцыі. А гэта азначала, што беларусы (які ўкраінцы) па-ранейшаму не карысталіся поўным правам на свабоднае веравызнанне. Іх пазбаўлялі выбару на карысць сваёй нацыянальнай рэлігіі, свайго адраджэння. Як і раней, праваслаўныя на Беларусі афіцыйна лічыліся рускімі, а католікі – палякамі. Новы закон толькі паглыбляў рэлігійны раскол беларусаў. Іх паланізацыя праз акаталічванне ўзмацнялася, а русіфікацыя, якая праводзілася праваслаўнай царквой, зусім не слабела. Больш таго, працэс русіфікацыі праваслаўных беларусаў падмацоўваўся тым, што яны поўнацю ўраўноўваліся ў правах з рускімі. Быць рускімі становілася выгада.

ДЫСКРЫМІНАЦЫЯ БЕЛАРУСКІХ МОВЫ. Самабытнасць беларускага народа (ды і ўкраінскага) упарта не прызнавалася. Менавіта таму права на выкладанне сваёй мовы ў якасці асобнага прадмета ў школах 9 заходніх губерняў атрымалі ў 1905 годзе толькі палякі і літоўцы (закон 1 траўня). Праўда, на роднай мове дазвалялася выкладаць закон Божы, але ў гарадах ніхто з беларусаў гэтага не патрабаваў, а ў вёсках гаворка малаяспісьменных і блізкіх да сялянскага жыцця папоў і так для дзетак была зразумелай. Царызм і пасля рэвалюцыі не пайшоў на адкрыццё дзяржаўных школ, не даваў ходу нацыянальным мовам. Ва ўсіх дзяржаўных установах (у тым ліку і навучальных) размаўлялі па-руску.

СЯРГЕЙ НОВІК-ПЯЮН

26 жніўня памёр старэйшы беларускі пісьменнік Сяргей Новік-Пяюн (Сяргей Міхайлавіч Новік). Ад нас пайшоў чалавек рэдкага, трагічнага лёсу, шчыры і самаахварны змагар за нацыянальнае Адраджэнне Беларусі.

Нарадзіўся Сяргей Новік-Пяюн 27.08.1906 года ў вёсцы Лявонавічы Нясвіжскага раёна Мінскай вобласці ў збяднелай сялянскай сям'і. У 1924 годзе скончыў Нясвіжскую рускую гімназію, затым беларускія настаўніцкія курсы ў Вільні (1926). У тым жа годзе стварыў для землякоў беларускі народны хор, народны тэатр, бібліятэку і тайныя беларускія школы. За актыўны ўдзел у руху за нацыянальнае Адраджэнне Беларусі быў асуджаны пільсудчыкамі спачатку на п'яцігадовую ссылку на Памор'е (1926--1931), а ў 1931 -- пад паліцэйскім наглядам у горад Слонім. З сакавіка па верасень 1939 года ён -- палітычны вязьень Баранавіцкай турмы.

У саветскі час працаваў інспектарам Слонімскага раёна (1939--1940), дырэктарам Слонімскага краязнаўчага музея (1940--1941). У 1943 годзе за антыфашысцкую дзейнасць быў асуджаны да пакарання смерцю, трапіў у Калдычэўскі лагер, дзе цудам выратаваўся ад расстрэлу. Пасля вызвалення партызанамі з лагера працаваў дырэктарам Слонімскага музея (1944). 14.12.1944 года арыштаваны, а ў сакавіку 1945 года ваен-

ным трыбуналам НКВС Баранавіцкай вобласці асуджаны на 10 гадоў пазбаўлення волі. Тэрмін адбываў на Калыме. Рэабілітаваны ваенным трыбуналам Беларускай ваеннай акругі 5.11.1958 года. У 1959 годзе вярнуўся на Беларусь, жыў у Слоніме, Нясвіжы, а з 1960 года ў Мінску.

Друкаваць вершы пачаў у 1925 годзе ў вільenskіх прагрэсіўных беларускіх газетах і часопісах. У Вільні асобнымі выданнямі выходзілі п'есы "Цудоўная ноч" (1927), "Елка Дзеда Мароза" (1927), "Прадка над крыжам" (1939), у зборніку "Сцэнічныя творы" (1927) -- п'еса "Пакой у наймы". Аўтар зборніка паэзіі "Заўсёды з песняй" (1984), кніжкі вершаў для дзяцей "Зорачкі ясныя" (1986).

На многія гады гвалтоўна адарваны ад роднай бацькаўшчыны кратамі ўсіх рэжымаў, Сяргей Новік-Пяюн склаў песні, якія загучалі ў народзе, як гімн свабодзе і незалежнасці (песні "Зорачкі", "Краска шчасця", "Над Шчарай" і інш.).

Светлая памяць пра паэта-змагара, сапраўднага патрыёта-беларуса Сяргея Новіка-Пяюна будзе жыць у нашых сэрцах, пакуль жыве Беларусь.

САЮЗ ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ.

Калектыў "Голасу Радзімы" таксама смуткуе з прычыны смерці свайго даўняга аўтара і сябра газеты Сяргея НОВІКА-ПЯЮНА.

ПРАВЕРЦЕ ПРАВІЛЬНАСЦЬ АФАРМЛЕННЯ АБАНЕМЕНТА

На абанеменце павінен быць прастаўлены адбітак касавай машыны. Пры афармленні падпіскі (пераадрасоўкі) без касавай машыны на абанеменце прастаўляецца адбітак каляндарнага штэмпеля аддзялення сувязі. У гэтым выпадку абанемент выдаецца падпісчыку з квітанцыяй аб аплаце кошту падпіскі (пераадрасоўкі).

Для афармлення падпіскі на газету або часопіс, а таксама для пераадрасоўкі выдання бланк абанемента з даставачнай карткай запаўняецца падпісчыкам чарнілам, разборліва, без скарачэнняў, адпаведна ўмовам, выкладзеным у каталогах.

Запаўненне месячных клетак пры пераадрасоўцы выдання, а таксама клеткі "ПВ-МЕСЦА" робіцца работнікамі прадпрыемстваў сувязі.

[А. Блок]. Мастацкасць, вядома, таксама патрэбна. Але тут -- складаная катэгорыя. Чым пісаць нешта з прэтэнзіяй на мастацкасць, лепш (з агульнай карысцю) узяць забытае, але патрэбнае. Ды і, увогуле, права на мастацкасць мае той, хто ёй натолены ад нараджэння. Астатняе -- "мастацкае рамяство". Хаця памкненне да мастацкасці, як і да нечага астатняга, -- вялікая рэч... І далей: "Паўсюль -- перабудова. І няма гарантыі, што нетрывальныя элементы ў незразумелай імі віхуры не згубяць нават тое чалавечае, што мелі. Добра, калі гэта да іх дойдзе пры жыцці. Пакуты сумлення -- найвышэйшая ступень ацэнкі чалавечай дзейнасці.

З 2-га лютага да 2-га сакавіка адпраўляюся ў Маскву: перадабарона і іншае. Навядаю Мінск. Магчыма, Лунінец.

Адтуль паведамлілі (пасылаў "Вяртанне...", некалькі экзэмпляраў раней), што кніжка цікавая з пункту гледжання факталагічнасці, пошуку, дакументалістыкі, патрыётыкі і публіцыстычнасці. Адзначылі ў нейкай ступені дэкларатывнасць -- пра І.В. Багданаву і нарысаў пра ўвогуле прызнані на высокім узроўні. Адзначылі, што сапраўдным аўтарам менавіта не хапае патрыятызму, пачуцця абавязку.

Увогуле, усё гэта -- патрэбная непатрэба. Свае здабыткі і пралікі ведаю сам. Маю на тое права і погляд. Дыялектыка жыцця заключаецца ў руху, у пастаяннай працы над сабой...

Што дадаць да такога самааналізу? І ў гэтых радках праўляецца своеасаблівае мужнасць. Мы ж часам не ведаем, як сказаць праўду сабе. Што ж тады казаць пра сумленнасць, праўдзівасць перад іншымі, няхай сабе і знаёмымі людзьмі?! Мікола вызначаўся ўнутранай смеласцю. Не выстаўляў яе напакан.

Яшчэ адна грань характару, паводзін краязнаўца, якую я

ўжо крыху абазначыў... Але перш чым назваць яе, ізноў жа -- слова самому Калінковічу.

З ліста ад 27 чэрвеня 1986 г.: "Добры дзень!

Атрымаў два тваіх лісты, а адказваю на іх адным... Галава ідзе кругам. Шмат ношаў. На крайні выпадак, тры. Абставіны на кафедры -- складаныя, звягі, даўнія рахункі паміж сабою. Перападае і аспіранту -- ні за што. Се ля ві. Абмеркаванне ўсё адкладваюць, пераносзяць і г.д...."

З ліста ад 14 чэрвеня 1986 г.: "Прывітанне!

Прабач, што замоўк... Апаскудзілі ... душу -- гоцяць у Тбілісі.

30.04. было размеркаванне. Ліпа. Сынкі і мязотнікі, лізابلуды, блатнікі і іншая дрэнь нікуды не ездзіць. Ніколі. А я ўжо стаміўся і стаміў сямяў. Але будзем трываць..."

І з ліста ад 5 ліпеня 1986 г.: "А зараз напружана рыхтую для выдавецтва "Полымя" кнігу краязнаўчых нарысаў -- пра Лунінецчыну. 250 старонак. За ліпеня хачу завяршыць. Усё гатова даю -- кампаную, сістэматызую, шліфую толькі... Пяць раздзелаў.

На пачатку жніўня хачу сам адвезці ў Мінск і пабыць дзён 10 на Беларусі. За кошт адпачынку. Пакуль не бяру. Абставіны не дазваляюць. Потым паглядзім. А пасля адпачынку -- за гэтую чортаву дысертацыю засяду па-новаму. Відаць, прыйдзеца без першага абмеркавання. Тое ж -- абставіны, бойка паміж кіраўніком і бандай з кафедры працягваецца. Камедыя!.. Замест сапраўднай работы займаюцца чорт ведама чым -- "с ученым відом знакокам".

Яго характар і сумленне ўжо ў тым праявіліся, што Мікола Калінковіч бачыў нутро хімеры, якая хацела выставіць сябе адладжаным ідэальным грамадска-палітычным механізмам. Бачыў, разумеў і, наколькі хапала смеласці, магчымасцей, гаварыў аб гэтым усплываю. Не баяўся гаварыць праўду. І не баяўся праўдзе ў вочы глядзець.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

АЖЫВАЕ МІНУЛАЕ

ЗАСТУПНІК БАЦЬКАВАЙ СПАДЧЫНЫ

Па-ранейшаму шумяць веравінамі выносныя і цяжыстыя сосны над дахам дома дзядзькі Якуба. Захаваўся стары сад гонар паэта, яшчэ пладаносіць. Духмяныя яблыкі, сакавітыя грушы, як сонцы, гойдаюцца на пасівельных, гарбатых і шурпатых галінах... Праўнукі гукаюць, шчабечуць, як птушкі, ласуюцца смачнымі, прывабнымі і духмянымі дарамі саду. Асеннія кветкі яркім дываном стракацяць, праменьняць на сонцы. Калі пунькі стаіць тая лаўка, на якой любіў пасядзець паэт у цішы, у адзіноце. Прыслушачца да шумлівай лістоты, успомніць, запоўніць нейкім чынам тую пустэчу, што давіла грудзі, болям гукала ўжо многа вяснаў...

За хатай купчастая, раскошная бяроза ў залацістай хустцы самотна гамоніць з дубамі вакол яе. Аб чым тужыць беластаваля, ад часу шурпата старая бяроза?.. Аб гэтым ведае малады дуб -- сын-першынец, які сягоння прыйшоў на сустрэчу да яе, як калісьці ягоны бацька прыйшоў сюды на паклон да бярозы, сеў на лаўку і доўга задумна глядзеў на дубы, што шчыльнай чарадою слухаюць у самоце адвечную песню бярозы... Сіні капялюш ляжыць на каленях. Акружлы, поўны твар, здавалася, застыў, толькі вочы выдавалі настрой гаспадара. У іх згадваўся смутак, журба, прываблівасць чагосьці роднага, блізкага і ў той жа час адлучнасць ад таго зямнога жыцця, што напаяў чалавечую істоту... Ён яшчэ раз кінуў позірк на кучаравую бярозу, на дубы. Самы малады дуб пасадзіў брат Міхась з бацькам. Яны выкапалі яго ў батанічным садзе і пасадзілі ў памяць па загінуўшаму Юрку ў 1947 годзе. Цяжка ўздыхнуўшы, Даніла пайшоў да бярозы... гпадіў рабы, шурпаты ствол. Шчыльна прытуліўшыся, слухаў напеў залацістай лістоты. Сын прыйшоў у свой дзень нараджэння пакланіцца маці, бацьку. Яны далі яму дзень, перадалі сваю вясну

кахання 1914 года ў Пінску і назвалі першынец гучным, ёмістым імем Даніла.

Цётка Маня, самая малодшая з роду Міцкевічаў і пакуль што, дзякуй Богу, жывая памяць свавутай Альбуці, вызначыла імя свайго пляменніка па-свойму:

-- У Мікалаеўшчыне, мой ты Сенечка, быў сіпач Даніла, які раскідаў капю панскіх паслугачоў, нібы снапы тья ў полі. Яны, Божа мой мілы, хацелі скруціць Данілу за тое, што той павыцягваў тоўстыя дубовыя слупы і пакідаў іх у Нёман. Дык я гэта і кажу: нейкі Ксавэры намерыўся забраць дар Нёмана, шырокі выган-пашу, бо рэчка, зрабіўшы дугу, пакаціла свае воды далей ад вёскі. Дык, мусіць, Сенечка, Костусь і назваў свайго першынца Данілам. Яно ж, пэўна, гэтак... Ці не той Васіль, герой з "Нёманавага дару", быў як той казаў, дваінікі Данілы.

Магчыма, цётка Маня мае рацыю: яе пляменнік вырас сіпачом, як той дуб, што над Нёманам, пра які пісаў яе брат Костусь:

Сіпачом стаіць
Дуб разложысты,
І здалёк відаць
Пышны верх яго.

Так або інакш, бацька не толькі ганарыўся сваім сынам, давараў яму, шкадаваў яго, магчыма, крыху песціў, але ж, як самаму блізкаму і адказнаму, узваліў на яго плечы нялёгі клопат па гаспадарчых справах. Пра гэта гаворка пойдзе пазней.

Зараз брат Даніла душой і сэрцам востра адчуў крэўную блізкасць да родных каранёў. Непадладная сіпа паклікала, завадала яго пачуццямі, далёкая мінуўшына настойліва пагукала. Усё пражытае і перажытае віруе гарачай памяццю. Яго дзіцячыя гады -- гады вандравак настаўнікаў Міцкевічаў. Ужо праз год пасля нараджэння

сьна бацькі, ратуючыся ад немцаў, пакідаюць Пінск, пакідаюць Бацькаўшчыну...

Едуць да сваяка Ігната Юр'евіча Міцкевіча ў вёску Старыкава Дзмітраўскага павета, непадалёку ад Масквы. Дзядзька Ігнат Юр'евіч дапамог любімаму пляменніку знайсці заробак на кавалак хлеба, дах над галавою. Не паспелі, як той казаў, абгарэцца на новым месцы, нядрэная вестка пастукалася ў вокны настаўніцы цёткі Марусі. Яе кармільца, апору і надзею забралі ў войска... На душы было неспакойна, усчалася імперыялістычнай вайна. Страх закруціў у сэрца маладой настаўніцы земскай школы. Яна засталася з малым Данілам. Вайна халоднай і галоднай рукою дакранулася да сціплага побыту. Давялося прадаць сее-тое з набытых рэчаў, каб не раніць сэрца малы сьнюк сваім дзіцячым: "Мама, хачу есці". У мацеры душа разрывалася, а тут ізноў пераезд на месца вайскавай службы мужа ў Перм. Не паспелі там пажыць, як прапаршчыка Канстанціна

Міцкевіча пасылаюць на далёкі Румынскі фронт. Адзін толькі ліст атрымала Марыя Дамітрыеўна ад мужа, а дома гора сёрбалі поўнай лыжкаю. Ды ўсё ж Бог пашкадаваў яе: атрымала чаканую вестку -- мужа скасавалі са службы і эвакуіравалі ў горад Абаянь Курскай губерні. Гэта асабліва не палохала практычную і спагадлівую жанчыну. Яна цвёрда вырашыла: паедуць працаваць на вёску, а там малако, паветра чыстае і гаючае, дасць Бог, ачуняе, стане на ногі "яе Кастусёк".

І вось Міцкевічы з малым Данілам на руках едуць у Курскую губерню. Сям'я пасялілася ў вёсцы Якаўлеўка. Завялі казу, з'явілася на ўласных градах агародніна. Чыстае паветра, праца на агародзе, малако пайшлі на карысць паэту.

Сымон БЕЛЫ.

(Працяг будзе).

Ф. СП-1

Міністэрства сувязі і інфармацыйна-Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету **“Голас Радзімы”** **63854**
(Індэкс выдання)

на 199 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куды (паштовы індэкс) _____ (адрас) _____

Каму (прозвішча, ініцыялы) _____

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТКА

на газету **“Голас Радзімы”** **63854**
(Індэкс выдання)

Кашт падпіскі _____ руб. кап. _____ руб. кап. _____
Колькасць камплектаў _____

на 199 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куды (паштовы індэкс) _____ (адрас) _____

Каму (прозвішча, ініцыялы) _____

“КІРКОЙ ПРАБІЛІ ЛЁС”

(Заканчэнне. Пачатак на 6-й стар.)..

На вялікі жаль, спраўджваецца выслоўе, што толькі пасля смерці мы пачынаем ацэньваць чалавека, разумець, каго мы страцілі.

Зэльвенскія могілкі — на высокім, прыгожым месцы, з якога адкрываюцца шырокія прасторы: з аднаго боку — недалёкі лес, з другога — блакіт вялікага возера, на берэзе якога стаяць акуратныя дамкі з белага цэглы, а над могілкамі ціха шумяць лісцем беластвольныя бярозы. Ларыса спачыла побач з мужам Янкам Геніюшам. Стаіць над іх магіламі адзін агульны помнік з чорнага граніту з простымі надпісамі даты нараджэння і смерці. І калі мы ішлі да гэтага святага месца, можна было пачуць словы: “Хто б мог падумаць, што да Ларысы будзе прыязджаць столькі народу...”

Відаць, мясцовыя жыхары памятаюць, што і пасля рэабілітацыі яна знаходзілася пад пільным наглядом КДБ, пераапрунутыя чыны якога кантралявалі нават яе пахаванне, каб не было ніякіх “дэманстрацый” і “непатрэбных выказванняў”.

А цяпер гучалі над яе магілай шчымыя словы ўдзячнасці і любові. Даніну павагі яе светлай памяці выказалі паэты — Валянціна Коўтун, Артур Вольскі, Алег Зьніч, Юрка Голуб, Станіслаў Суднік, мастак Мікола Купава, народная артыстка рэспублікі Марыя Захарэвіч, магілу асвяціў айцец Валянцін. Хвілінай маўчання ўшанавалі яе памяць людзі. І быццам увіваўся ў душу прыгажосць жнівеньскага наваколля, над якім луналі смутак і боль, светлая туга, але і неадольная радасць жыцця, дзе заўсёды будучы гучаць несмяротныя словы Ларысы Геніюш, у лёсе якой увасобіўся лёс Бацькаўшчыны.

Беларусь мая, спеўная летняя, жніўная, Палавеюць загоны густой ярыной, Напаю свае вочы блакітам і нівамі і лясой тваіх цымяных суровай красой.

На дарогах жыцця слёз нап’юцца папоўніцы, Кожны крок мне да болю бывае цяжкім. Толькі ласкай тваёй душа мая поўніцца, Імя тваё светлае ў сэрцы маім.

І думалася: дзякаваць Богу, што спачывае яна ў роднай зямлі і душа яе поўніцца любасцю да гэтай адвечнай прыгажосці Радзімы...

Пазней у раённым Доме культуры адбылася ўрачыстасць, прысвечаная памяці Ларысы Геніюш. Пра яе жыццёвы і творчы шлях гаварылі старшыня Рады Саюза пісьменнікаў Беларусі Васіль Зуёнак, гапоўны рэдактар часопіса “Маладосць” Генрых Далідовіч, дырэктар Інстытута літаратуры акадэмік Віктар Каваленка, свае прывітанні праз Уладзіміра Палупанава перадаў міністр замежных спраў спадар Сянько, гучалі вершы Ларысы Геніюш. Было вырашана стварыць музей пачэснага ў Зэльве, былі падараваны будучаму музею першыя экспанаты, якія прыняў намеснік старшын райвыканкома Зэльвы, аб’яўлена аб зборы сродкаў на помнік Ларысе Геніюш. Будзем спадзявацца, што гэтыя ініцыятывы творчай інтэлігенцыі і зэльвенцаў знойдуць падтрымку ў кожным беларускім сэрцы, каму дарагое роднае слова і гісторыя Бацькаўшчыны, і тым самым будзе пракладзена і ніколі не зарасце сцяжка народнай памяці да таленавітай і мужнай дачкі беларускага народа.

Лідзія САВІК.

ПАВАЖАННЯ НАШЫ ЧЫТАЧЫ!

Калі вас цікавіць гісторыя Беларусі, аднаўленне яе традыцый, праблемы адраджэння нацыянальнай спадчыны, заставайцеся і надалей з “Голасам Радзімы”. Кошт падпіскі на IV квартал усяго 120 рублёў на 1 месяц і 420 рублёў на 3 месяцы.

Спяшайцеся! Падпіска будзе доўжыцца да 15 верасня.

ЦУД КОЛЕРУ ГУСТОГА МЁДУ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)..

Дзесяць год працаваў Міша на заводзе мастацкай керамікі ў Івянцы, заводна скончыў тэхнікум, стаў майстрам, а потым адчуў, што вялікага начальніка з яго не атрымаецца, ды і самому выконваць нечыя загады больш ужо не хацелася. Той жа стары ганчар-настаўнік тады параіў: кідай усё, садзіся за станок і займайся сваёй справай. Не ведаю, але, напэўна, ёсць у жыцці нейкая звыш даная заканамернасць: калі чалавек знаходзіць у рэшце рэшт сваю ўласную сцяжку, тое самае прызначэнне, для якога Богам і быў засланы на гэты свет, то капрызная удача раптам становіцца пакорлівай, і поспех нібы сам пачынае шукаць чалавека. Нешта такое, напэўна, з Мішам і адбылося. Знайшліся людзі з грашыма, якім захацелася ўкласці іх у нейкую вытворчасць, і сёння Міша мае добрую ўласную майстэрню з патрэбным абсталяваннем. Аляксандр Казакевіч, старшыня калгаса, дзе зараз працуе Міша, майстра любіць і прыгажосць разумее. І калі аднойчы на справаздачна-выбарчым сходзе нехта з менш чутых да мастацтва калгаснікаў назваў Мішу дармаедам, абараніў майстра і растлумачыў, што жыццё ўпрыгожваюць не толькі высокія надой і вялікія намалоты. З той пары аднасьлячана звяртаюцца да Мішы толькі на “вы” і нават часам набываюць яго работы. Удзельнічаў Міша ўжо і ў выставе. Пра тое, як ён туды трапіў, гаворыць вельмі проста: “Мяне знайшла на Камароўцы”. Нейкая жанчына, вялікая аматарка керамікі, набыла яго вазу і паказала сваёй сяброўцы, якая працавала ў фірме, што існуе пры

Саюзе народных майстроў. Дзякуючы яе дапамозе Мішыны работы і апынуліся на адной з рэспубліканскіх выстаў.

Гавораць, каб спаць добры хлеб, патрэбна Божая мука ды чортава рука. Напэўна, у Мішы ёсць і тое, і другое. Інакш як растлумачыць, што гліна ва ўсіх амаль аднолькавая, ганчарныя кругі таксама падобныя, але ж у аднаго самы просты сподачак крывым атрымліваецца, а ў другога за што ні возьмецца — сапраўдны твор мастацтва нараджаецца.

Міша Каробкін жыве не ў сталіцы, праблемы адраджэння і абуджэння нацыянальнай самасвядомасці яго не вельмі хваляюць, хаця, на мой погляд, менавіта ён і іншыя такія ж майстры і ствараюць сапраўдны падмурак нашай культуры, бо нават, калі людзі пакідаюць гэты свет, творы іх рук застаюцца, і менавіта па іх, а не па размовах і спрэчках, словах і лозунгах, што пойдучы разам з намі, як вада ў пясок, нашчадкі будучы судзіць аб нашым часе.

На развітанне Міша падарыў мне цудоўную высокую амфару, якая ўзрушае прастотой і высакароднасцю сваёй формай, бездакорна гладкай паверхняй колеру густога мёду. Але ж ніяк не сплучаецца дасканалая прыгажосць з грубай рэальнасцю нашага сённяшняга жыцця: неасцярожны рух нецярпага мужчыны ў метро — і раскалолася ваза. Дадому я давезла толькі чырвоныя чарапкі і ўспамін аб цудзе, які мог стаць маім... А раптам яшчэ не ўсё страчана, і цуд адбудзецца, бо гавораць жа, што посуд б’ецца на шчасце! Пажывем, пабачым...

Вераніка ЧАРКАСАВА.

Рэдактар Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства “Радзіма”).

НАШ АДРАС:

220005, МІНСК, ПРАСПЕКТ
Ф. СКАРЫНЫ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80,
33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”, не заўсёды супадаюць.

Газета набрана і зварстана ў камп’ютэрным цэнтры рэдакцыі газеты “Вечерний Минск”.
Аддрукавана ў друкарні “Беларускі Дом друку”.
Тыраж 6 000 экз.
Індэкс 63854. Зак. 1268.
Падпісана да друку 5. 9. 1994 г.